

Vad är fackligt **KAPITAL?**

Vad är "fackligt kapital" för någonting?
Forskaren RAOUL GALLI har studerat vad som
ger erkännande i den fackliga världen utifrån
Pierre Bourdieus teori.

TEXT Leif Jacobsson ILLUSTRATION Maria Jonsson
FOTO Raoul Galli

Självporträtt Raoul Galli
FOTO Raoul Galli

Inom TCO kan man prata om tjänstemän som ett ”mellanskikt”. Något som måhända gjort det lättare att anamma varumärkestänkandet.

När jag talar med Raoul Galli slås jag av hans akademiska språkbruk och avmätta gester. På ren intuition går det att ana att det är en universitetsmänniskas gestalt jag har framför mig.

Det är rätt gissat! Raoul är socialantropolog, forskare från Stockholms universitet. Att det är möjligt att dra slutsatser av en människas sätt att vara och röra sig bekräftar också Raouls egen vetenskapliga teori – hämtad från den franske sociologen Pierre Bourdieu – om att våra sociala erfarenheter sitter inristade i kroppen, vårt s.k. ”habitus”.

En dag i mitten av februari möter jag honom i TAM-Arkivs lokaler. Bakgrunden är en planerad, kommande antologi – initierad av TAM-Arkiv – om tjänstemanna- och akademikerbegreppens förändrade innebörd.

Raoul har där fått i uppdrag att studera den nuvarande fackliga varumärkesstrategin genom en antropologisk mikrostudie. Han har genomfört ett antal djupintervjuer med varumärkesansvariga inom såväl Saco som TCO. Bakgrunden är att han tidigare skrivit en avhandling om hur man vinner erkännande i Stockholms reklamvärld.

Hur vinner man då erkännande inom den fackliga världen? Vilka är hans reflektioner efter att han intervjuat de fackliga företrädarna? Det är sådana frågor jag söker svar på under vårt samtal.

SOCIAL BAKGRUND

Jag börjar med att fråga Raoul om hans bakgrund. Jag måste ha fått för mig att han föddes i Italien, att det var därifrån han ursprungligen kom. Så var det inte. Det var Sverige. Hans blick ändras något. ”Hm, hm, hm” – det låter närmast som någon slags skratt. Men efter några sekunder återfår han fattningen och svarar:

– Min släkt kommer från Italien i alla fall...

I Sverige kom familjen att först bosätta

sig i en hyresrätt i Botkyrka. Sedan gjorde de bostadskarriär, flyttade till ett radhus i Handen, för att tio år senare bosätta sig i en villa i Saltsjöbaden. Han kom ihåg att han uppfattade den nya skolmiljön i Saltsjöbaden som jobbig:

–Plötsligt kunde jag se pojkar i min egen ålder som gick i skepparkavajer och portföljer i skolan. I Saltsjöbaden kunde jag inte känna igen mig i den ungdomskultur som rådde helt enkelt, minns han.

I Handen hade det varit täckjacka och Adidasväska som gällde. I Saltsjöbaden såg tjejer och killar många gånger ut som vuxna trots att de var barn. För Raoul signalerade det en supertråkighet och han längtade tillbaka till Handen. Raoul kom alltså tidigt i kontakt med sociala skillnader. När han sedan började studera antropologi fastnade han för Pierre Bourdieus teori om social makt, status och hierarki. Enligt Bourdieu är det en allmänmänsklig drivkraft att nå ett socialt erkännande.

VILKA HIERARKIER?

Vilka hierarkier finns det då i den fackliga miljön? Hur har dom förändrats? Raoul konstaterar att fastän det inte längre har samma status att kalla sig ”tjänsteman” idag som det hade på exempelvis 20-talet så används det fortfarande i fackliga sammanhang. Inom den fackliga världen talar man om ”arbetare”, ”tjänstemän” och ”akademiker” som om det vore hugget i sten. Enligt detta sätt att se står ”arbetarna” längst ned, ”tjänstemännen” någonstans i mitten och ”akademikerna” står överst. Inom TCO kan man prata om tjänstemän som ett ”mellanskikt”. Något som måhända gjort det lättare att anamma varumärkestänkandet. Raoul har inte fått känslan av att det är någon ”klasskamp” direkt som förespråkas inom TCO och Saco-förbunden:

–Men det är ändå nån slags klasskamp som pågår, reflekterar Raoul. Tjänstemännen må-

nar ju om sin ”klass” – annars skulle ju facken kunna slås ihop; att så inte sker visar att man uppfattar skillnader mellan grupper.

Men det finns inte endast en hierarkisk ”vertikal” konkurrens mellan förbunden. Det finns också ”horisontella” skillnader. I en intervju med en företrädare för ett Saco-förbund sa en person exempelvis att de var ”vänsterförbundet inom Saco”. Finns det ”vänsterförbund” så borde det också finnas ”högerförbund”, tänkte Raoul. Han tycker att det är intressant att det finns sådana koordinater i människors tänkande kring olika förbund.

Att fackföreningarna har förändrat sin strategi, använt mer av varumärkestänkande har bidragit till att antalet medlemmar har ökat. Tjänstemannabegreppet har mönstrats ut ur förbundsnamn, akademikerbegreppet har blivit allt mer väsentligt.

FINNS DET NACKDELAR?

Men finns det då några nackdelar med fackets nuvarande varumärkesstrategi? Raoul menar att det kanske inte finns så stora negativa konsekvenser att ägna sig åt varumärkestänkande i den fackliga världen. När alla andra håller på med det varför skulle inte facken göra det, kan man ju tänka. Samtidigt finns det en risk att många inte känner sig bekväma med det. Dagens fackliga reklam – med ”superhjältar” och unga, snygga människor – är kanske inte det vi brukar förknippa med just *facklig* reklam. Men det är väl fackens sätt att överleva i en förändrad värld, funderar han. Det är ett sätt att rekrytera nya medlemmar och att vinna erkännande därute i samhället. Och det gör man i dagens läge med reklam och varumärkning snarare än genom exempelvis att gå ut och agitera för de anställdas rättigheter.

Men ett potentiellt problem med att ensidigt satsa på image och märkesfrågor tror han kan uppenbara sig den dagen man vill gå ut i strejk. Medlemmarna kanske då inte har tänkt

Medlemmarna kanske då inte har tänkt på att de är en del av en facklig kamp. Att fackligt arbete inte endast kan gå via förhandlingar utan också genom att gå ut i en strejk.

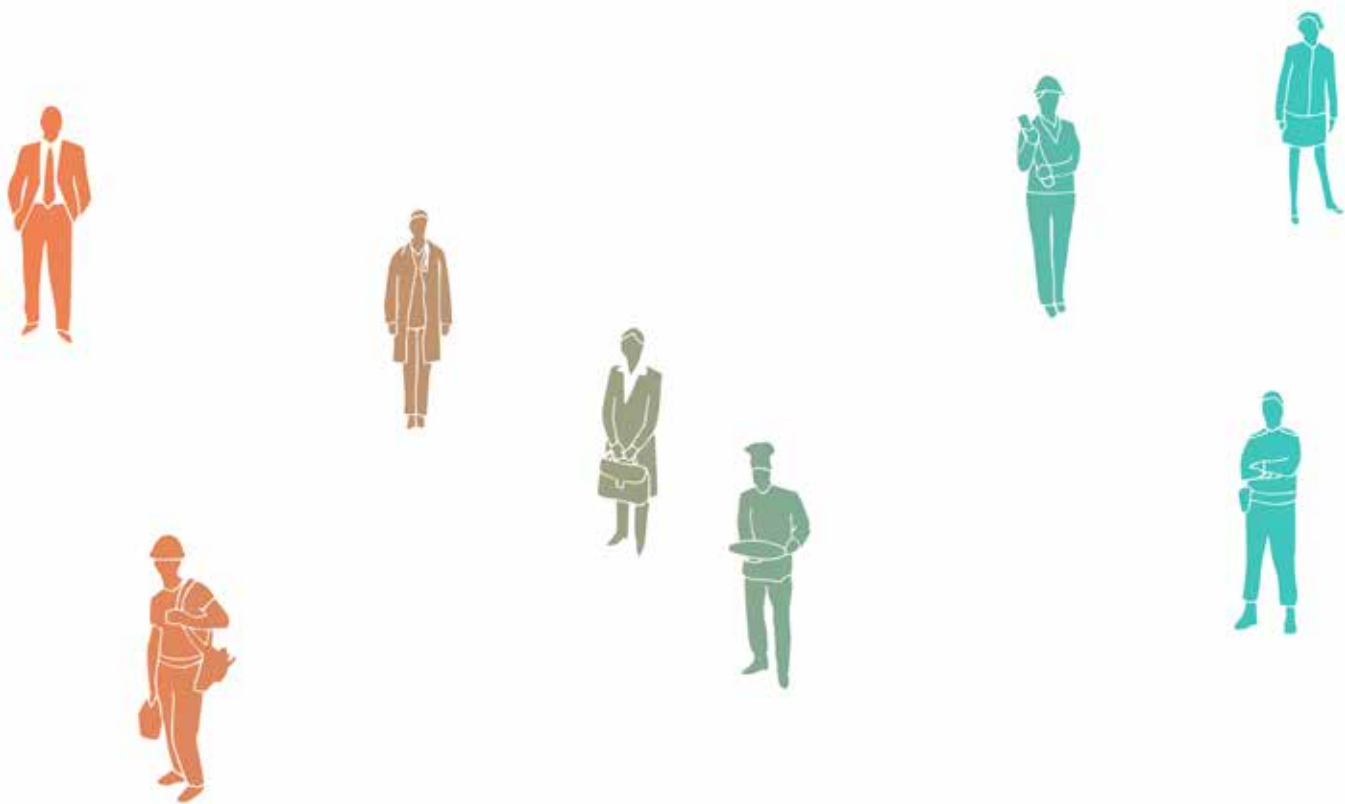
på att de är en del av en facklig kamp. Att fackligt arbete inte endast kan gå via förhandlingar utan också genom att gå i konflikt.

ETT FACKLIGT KAPITAL

Finns det ett ”fackligt kapital”? Pierre Bourdieu menar att vi inte endast ska räkna med ekonomiskt kapital utan att det också finns ett kulturellt (utbildnings) kapital och ett socialt kapital i form av ett kontaktnät. Slutligen räknar han med ett ”symboliskt” kapital något som kan vara i princip vad som helst som ger socialt erkännande inom en specifik grupp. De som är verksamma inom ett visst fält uppfattar en speciell *qualité* hos en annan människa som är bra att ha just där. Den här egenskapen ger anseende, det här ger status.

Finns det då ett specifikt ”symboliskt kapital” i den fackliga världen? Raoul har försökt ställa frågan men har inte fått något enkelt svar. Förmodligen är det olika saker som ger anseende i den fackliga världen beroende på vilken position man har. Är man förhandlare kan man skaffa sig anseende, men det kan man också få som exempelvis facklig ombudsman eller ledare genom andra *qualitéer*. Men Raoul menar att det alltid är intressant att försöka baka ihop dom här olika egenskaperna till någonting som man skulle kunna kalla ett ”fackligt kapital”. Och försöka förstå hur fördelningen av detta ser ut i den fackliga världen.

Skulle då de fackligt verksamma få något ut av att börja läsa Pierre Bourdieus sociologiska

Förutom en vertikal hierarkisk konkurrens om högst eller lägst status mellan fackförbunden finns också horisontella skillnader i hur de uppfattas som positionerade åt höger eller vänster.

skrifter? Inte speciellt för att de är fackligt aktiva, menar Raoul. Men han menar att vi alla skulle ha nytta av att läsa Bourdieu:

–Fackliga människor – i egenskap av människor – skulle ha nytta av att läsa Bourdieu därför att man kanske förstår sig själv bättre, varifrån man kommer och vad man har med sig. Men också vad som påverkar en genom resans gång.

Genom sådant som utbildning, olika arbeten, karriär eller inte karriär förändras man. Och genom dessa förändringar förändras samtidigt ens perspektiv på tillvaron.

Bourdieu var också positiv till facklig organisering. Han var med och grundade Attack-

rörelsen och pratade om en international för intellektuella. Den tanken kom från arbetarnas international, berättar Raoul. Bourdieu menade att anställda som vill organisera sig ska göra det för att sätta press på det ekonomiska kapitalet. Och kanske inte bara inom landsgränserna utan också utanför dessa.

Vi avrundar samtalet. Vad upptäcker Raoul då? Att det bakom våra stolar finns en bokhylla med några intressanta böcker. Han studerar ingående några av volymerna. Sociologen Wright Mills bok *Makteliten* väcker hans speciella nyfikenhet. Det sista han gör är att låna hem denna tidiga studie av det militärindustriella komplexet i USA.